

دستورالعمل اجرایی
برنامه آگاهسازی پیشگیری از معلولیت‌ها
فاز I (گروه نوجوانان)
سال ۱۳۹۶

سازمان بهزیستی کشور

مرکز توسعه پیشگیری

معاونت پیشگیری از معلولیت‌ها

فهرست مطالب

۱	کلیات
۱	مقدمه
۳	تعریف واژگان
۴	شرح وظایف
۴	معاونت پیشگیری از معلولیت ها
۴	معاونت امور پیشگیری بهزیستی استان
۵	وظایف کارشناس مسئول اجرای برنامه در شهرستان
۶	وظایف مربی
۶	ج) آموزش
۶	مربیان
۷	گروه های مخاطب
۷	عناوین و مدت آموزش
۸	تعداد مخاطبان در کلاس آموزش
۸	کتاب ها و مواد آموزشی
۸	مکان آموزش
۸	د) نظارت و ارزشیابی اجرای طرح
۸	نظارت
۸	نظارت کارشناس مسئول برنامه در استان
۹	نظارت کارشناس برنامه در شهرستان
۹	ارزشیابی
۹	ه) نحوه هزینه کرد
۱۰	و) گزارش دهی
۱۰	ز) استفاده از خدمات موسسات غیردولتی در اجرای برنامه
۱۲	جدول جمع بندی عملکرد کمی استان در بستر آموزش و پرورش
۱۳	جدول جمع بندی عملکرد کیفی استان در بستر آموزش و پرورش

الف) کلیات

۱. مقدمه

براساس اطلاعات سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۱۱، ۱۵٪ از جمعیت جهان (بیش از یک میلیارد نفر) دچار نوعی از معلولیت هستند. بین ۱۱۰ (۲.۲٪) تا ۱۹۰ (۳.۸٪) میلیون نفر از افراد بالای ۱۵ سال دچار مشکلات عملکردی مشخص می باشند. با افزایش امید به زندگی و بیماریهای مزمن، شمار افراد معلول نیز افزایش می یابد. بررسی آمار معلولان در ایران با استفاده از درصدهای جهانی نشان می دهد که در ایران حداقل ۷ میلیون نفر دارای معلولیت شدید، متوسط و خفیف وجود دارد که این آمار با اعلام مسئولین (یک میلیون و دویست هزار نفر) تفاوت قابل ملاحظه ای دارد که احتمالاً مربوط به تعریف و حیطه های مختلف معلولیت می شود. مطابق آمار قابل قبول سازمانهای بین المللی از جمله یونسکو، تعداد تقریبی کودکان و نوجوانانی که تفاوت چشمگیری از نظر ذهنی، جسمی، حسی- حرکتی با همسالان خود دارند، در بسیاری از جوامع بین ۱۲ تا ۱۸ درصد اعلام شده است.^۱

متخصصان معتقدند که حدود ۷۵٪ اختلالات بینایی در صورت تشخیص و اقدام به هنگام قابل پیشگیری هستند همچنین تحقیقات نشان می دهند که حدود ۶۰٪ از مشکلات شنوایی در افراد زیر ۱۵ سال به دلیل عوامل قابل پیشگیری می باشند. بررسی های به عمل آمده در کشور نشان می دهد با هزینه هایی که برای یک فرد ناشنوا صرف می شود، می توان از کم شنوایی و یا ناشنوایی ۱۰ نفر پیشگیری کرد. معلولیت برای فرد و جامعه هزینه هایی دارد که گزاف بودن این هزینه ها در کشورهای مختلف دولتمردان را به توجه بیشتری به امر پیشگیری واداشته است.

آموزش و اقدامات آگاهسازانه بعنوان یکی از ارکان مداخلات پیشگیرانه در تمامی سطوح، شناخته شده است. برنامه های آموزشی در زمینه پیشگیری از بیماری ها و معلولیتها، گروه های مختلف مردم را با عوامل بیماری زا و معلولیت زای شایع و رفتارهای پیشگیرانه و همچنین خدمات موجود آشنا و در جهت اتخاذ رفتارهای سلامت، آنها را حمایت می کنند. در واقع آموزش اولین قدم در اثرگذاری مثبت بر رفتار و عملکرد جامعه در راستای ارتقاء کیفیت زندگی می باشد. مطابق یکی از تعاریف رایج، آموزش سلامت عبارت است از « استفاده از هرگونه ترکیبی از روش های آموزشی گوناگون به منظور تسهیل در پذیرش داوطلبانه رفتارهای مؤثر بر سلامت ». آموزش سلامت تلاش می کند فاصله میان آگاهی و عمل را پر کند. هدف آموزش سلامت، تغییر رفتارهای زیان بخش افراد، گروه ها و جمعیت ها به رفتارهای سودبخشی است که بر سلامت کنونی و آینده آنان تأثیر می گذارد.

برنامه آگاهسازی پیشگیری از معلولیت ها در مناطق شهری و روستایی کشور به منظور افزایش آگاهی افراد کم سواد با بهره گیری از روش های ساده آموزشی از سال ۱۳۷۵ ابتدا در ۴ استان و از سال ۱۳۷۶ با همکاری نهضت سواد آموزی به اجرا در آمد و به مرور تا سال ۱۳۸۰ در تمامی استانهای کشور گسترش یافت. این برنامه طی سالیان

^۱ WORLD REPORT ON DISABILITY ۲۰۱۱, World Health Organization and The World Bank, Available: http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789240680210_eng.pdf?ua=1

CNIB, Cost of Vision Loss, ۲۰۱۲

Pascolini D, Mariotti SPM. Global estimates of visual impairment: ۲۰۱۰. *British Journal Ophthalmology* Online First published December ۱, ۲۰۱۱ as ۱۰.۱۱۳۶/bjophthalmol-۲۰۱۱-۳۰۰۵۳۹

گذشته با همکاری دستگاه های اجرایی مختلف مثل سازمان نهضت سوادآموزی، سازمان فنی و حرفه ای کشور، مراکز یادگیری محلی و یا در مجتمع های روستایی و ... اجرا شده است.

با توجه به افزایش سطح سواد عامه مردم و ضرورت به روز رسانی کتب مربوطه، متون آموزشی برنامه آگاهسازی پیشگیری از معلولیت ها، کتابهای آموزشی گروه نوسوادان (کم سواد) در قالب مجموعه کتاب های ۸ جلدی مورد بازبینی قرار گرفت و مجموعه ای ۱۰ جلدی برای گروه باسوادان (افراد با سطح سواد دیپلم و بالاتر) تهیه و تدوین گردید. بدین ترتیب از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۵ آموزش ها با استفاده از کتابهای جدید و بازبینی شده و کمک از مولتی مدیا در گروه مخاطب برنامه (۱۵ تا ۴۵ سال) به اجرا درآمد.

در سال ۱۳۹۶ با توجه به اهمیت ارتقاء کیفی برنامه و ساماندهی به گروه های مخاطب و همچنین نتیجه الویت بندی بسترهای آموزشی که در سال ۱۳۹۴ انجام گرفت، این برنامه بصورت متمرکز در گروه دانش آموزان پایه دهم و یازدهم مقطع دوم دبیرستان انجام خواهد شد و دانش آموزان دختر و پسر در پایه های مذکور در استان های کشور تحت پوشش برنامه قرار خواهند گرفت. الویت اجرای برنامه در آموزش و پرورش به ترتیب دانش آموزان روستایی و مدارس شبانه روزی، دانش آموزان مناطق حاشیه شهر و مناطق شهری هستند.

اجرای برنامه در سال ۱۳۹۶ همانند سالهای گذشته مطابق دستورالعمل و با هماهنگی های لازم درون استانی انجام خواهد شد. با توجه به محدودیت زمانی حضور دانش آموزان در مدارس، آموزش ها در فاصله زمانی مهر ۱۳۹۶ تا پایان اردیبهشت ۱۳۹۷ خواهد بود. با توجه به لزوم جمع بندی اطلاعات برنامه تا پایان اسفند ۹۶/اوایل فروردین ۹۷، آمار دانش آموزان آموزش دیده مربوط به ماه های فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۷ بطور جداگانه در آمار اجرای برنامه در سال ۱۳۹۷ لحاظ خواهد شد. همچنین با در نظر گرفتن محدودیت بازه زمانی آموزش در طول سال، لازم است کلیه هماهنگی های لازم با آموزش و پرورش و آموزش مربیان تا پایان شهریور انجام شود و برنامه آموزش در مدارس در مهر ماه آغاز گردد.

تاکیدات برنامه در سال ۱۳۹۶

- هماهنگی به موقع با آموزش و پرورش استان و شهرستان ها و زمانبندی دقیق اجرای برنامه
- افزایش پوشش پسران و تلاش در جهت درصد پوشش برابر دانش آموزان پسر و دختر تحت پوشش برنامه
- ارتقاء توانمندی های مربیان آموزش دهنده
- مشارکت فعال دانش آموزان در آموزش ها
- نظارت دقیق تر بر فرایند اجرای آموزش ها در مدارس

۲. تعریف واژگان

- پیشگیری : دربرگیرنده اقداماتی است که علاوه بر جلوگیری از وقوع بیماری ها و کاهش عوامل خطر، پیشرفت آن را نیز متوقف کرده و در صورت بروز، عوارض آن را کم می کند و در سه سطح تعریف می شود : سطح اول (کاهش مواجهه با بیماری قبل از وقوع)، سطح دوم (تشخیص زودرس و درمان به موقع جهت جلوگیری از نقصان بیشتر)، سطح سوم (مداخلاتی برای محدود کردن ناتوانی های بیشتر و مرگ زودرس)
- معلولیت : محدودیت انطباق و تعامل با محیط یا به زبان دیگر فقدان، کاهش و یا محرومیت از فرصتهایی برای سهم‌شدن در زندگی اجتماعی در سطحی برابر با دیگران.
- آموزش سلامت : آموزش سلامت دربرگیرنده موقعیت ها و فرصت های برنامه‌ریزی شده و در جهت اعتلای سواد بهداشتی می باشد. این امر متضمن ارتقای دانش و توسعه مهارت های زندگی معطوف به سلامت فرد و جامعه می‌باشد.
- ارتقای سلامت : عبارت است از فرآیند توانمندسازی مردم جهت افزایش کنترل بر سلامت و بهبود سلامت خود. این فرآیند یک فرآیند همه جانبه اجتماعی و سیاسی بوده و تنها شامل تقویت مهارت های افراد نیست بلکه علاوه بر آن، شامل تغییر شرایط اجتماعی، محیطی و اقتصادی به منظور کاهش اثرات نامطلوب شرایط یادشده در سلامت فرد و جامعه می‌باشد.
- جامعه هدف : در این برنامه کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع دهم و یازدهم دوره دوم دبیرستان در کشور و والدین آنها را شامل می شود.
- نظارت : بررسی عملکرد و اجرای طرح توسط کارشناسان ستاد و استان و شهرستان
- بازدید : نوعی نظارت حضوری که جهت بررسی نحوه ی عملکرد از طریق چک لیست های مربوطه انجام می شود.

ب) شرح وظایف

شرح وظایف در ۴ سطح به شرح ذیل تعریف می‌شود:

۱. معاونت پیشگیری از معلولیت‌ها

- ۱.۱. طراحی و برنامه‌ریزی و بازبینی برنامه
- ۱.۲. هماهنگی‌های درون و برون سازمانی
- ۱.۳. برگزاری جلسات هماهنگی و ارتباط موثر با آموزش و پرورش کشور
- ۱.۴. تأمین و توزیع بموقع اعتبارات به استانها
- ۱.۵. تعیین برش برنامه عملیاتی در سطح استان ها و کشور
- ۱.۶. تهیه و تدوین و بازبینی بسته‌های آموزشی
- ۱.۷. بازبینی دستورالعمل اجرای برنامه
- ۱.۸. طراحی پرسشنامه‌ها (پیش‌آزمون - پس‌آزمون)
- ۱.۹. تهیه و ارسال فرم های آماری و فایل ورود اطلاعات پرسشنامه‌ها
- ۱.۱۰. برگزاری کارگاه ها و جلسات آموزشی-توجیهی برنامه
- ۱.۱۱. تهیه چک‌لیست‌های نظارتی ارسال نمونه
- ۱.۱۲. نظارت بر اجرای برنامه در استان ها
- ۱.۱۳. جمع بندی آمار و نتایج اجرای برنامه در استانها و ارزشیابی
- ۱.۱۴. تهیه گزارش نهایی

۲. معاونت امور پیشگیری بهزیستی استان

- ۲.۱. شرکت در جلسه توجیهی / آموزشی ستاد
- ۲.۲. احاطه کامل بر دستورالعمل اجرای برنامه در استان
- ۲.۳. پیش‌بینی و اتخاذ راهکار مناسب در مورد توزیع منابع و امکانات مورد نیاز جهت اجرای برنامه در استان
- ۲.۴. تحلیل وضعیت و نیازسنجی در سطح استان و بومی به منظور برنامه ریزی، اجرا و آموزش
- ۲.۵. برگزاری جلسات هماهنگی و ارتباط موثر با آموزش و پرورش
- ۲.۵.۱. در صورت انعقاد تفاهم نامه با آموزش و پرورش و یا سایر اعضای کمیته استانی در سطح استان، یک نسخه از آن به ستاد ارسال شود.
- ۲.۵.۲. استان می تواند به منظور تسهیل روند اجرای برنامه و هماهنگی های لازم اقدام به تشکیل کمیته ای در سطح استان متشکل از نمایندگان آموزش و پرورش (مدیرکل آموزش و پرورش یا معاون تربیت بدنی و سلامت، رئیس اداره سلامت و تندرستی، مدیر حراست آموزش و پرورش، مدیر انجمن اولیا و مربیان، کارشناس سلامت و تندرستی)، نمایندگان بهزیستی استان (مدیرکل بهزیستی استان یا معاون پیشگیری استان، مدیر حراست بهزیستی، کارشناس مسئول برنامه در استان)، نماینده سایر ارگان های همکار (در صورت همکاری) نماید.

- ۲.۶. ارسال دستورالعمل، شرح وظایف و پرسشنامه‌ها به شهرستان‌ها
- ۲.۷. برگزاری کارگاه ارزشیابی/توجیهی برنامه در سطح استان و تحلیل از کارشناسان و مربیان برتر
- ۲.۸. نظارت بر انتخاب، آموزش و بازآموزی مربیان آموزش دهنده
- ۲.۹. اقدام جهت چاپ و تهیه بسته آموزشی
- ۲.۱۰. توزیع بسته‌های آموزشی به شهرستان‌ها
- ۲.۱۱. تهیه جدول زمانبندی اجرای برنامه در استان
- ۲.۱۲. نظارت بر روند اجرای برنامه در شهرستان‌ها
- ۲.۱۳. تأیید موسسات غیردولتی مجری طرح در شهرستان‌ها و نظارت بر عملکرد این موسسات
- ۲.۱۴. نظارت بر مربیان و برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس (نظارت بر شرایط و امکانات کلاس، شرایط مربی و نحوه تدریس و سایر موارد ذکر شده در چک لیست‌های نظارتی)
- ۲.۱۵. نظارت بر روند ارزشیابی (انجام پیش‌آزمون و پس‌آزمون) برنامه در شهرستان‌ها
- ۲.۱۶. انتخاب نفرات برتر مسابقات دانش آموزی در سطح استان با همکاری آموزش و پرورش و ارسال گزارش به ستاد
- ۲.۱۷. انجام هماهنگی‌های لازم و نظارت بر جمع‌بندی تکمیل جداول آماری و فایل ورود اطلاعات ارزشیابی برنامه
- ۲.۱۸. تهیه و آمار و اطلاعات و گزارشهای دوره‌ای از روند اجرای برنامه بطور دقیق و ارسال بموقع به معاونت پیشگیری از معلولیت‌های بهزیستی کشور
- ۲.۱۹. ارتباط پیوسته و موثر با ستاد

۳. وظایف کارشناس مسئول اجرای برنامه در شهرستان

- ۳.۱. شرکت در جلسات توجیهی/آموزشی استان
- ۳.۲. احاطه کامل بر دستورالعمل اجرای برنامه
- ۳.۳. برگزاری جلسات هماهنگی و ارتباط موثر با آموزش و پرورش شهرستان و مدیران دبیرستان‌ها
- ۳.۳.۱. به منظور تسهیل روند اجرای برنامه و هماهنگی‌های لازم میتوان اقدام به تشکیل کمیته ای در سطح شهرستان متشکل از نمایندگان آموزش و پرورش (مدیر آموزش و پرورش شهرستان، مدیر حراست، مدیر انجمن اولیا و مربیان، کارشناس سلامت و تندرستی)، نمایندگان بهزیستی استان (رئیس بهزیستی شهرستان، مسئول حراست بهزیستی شهرستان، کارشناس برنامه در شهرستان)، نماینده سایر ارگان‌های همکار (در صورت همکاری) نمود.
- ۳.۴. تهیه جدول زمانبندی اجرای برنامه در شهرستان با کمک کارشناس مسئول استان و مطابق با زمانبندی کلی برنامه در استان
- ۳.۵. انتخاب مربیان واجد شرایط و اقدامات و هماهنگی‌های لازم جهت برگزاری جلسه توجیهی /آموزشی مربیان با نظارت کارشناس مسئول استان
- ۳.۶. لازم است فهرست اسامی مربیان، رشته تحصیلی و مدت آموزش آنها به کارشناس مسئول برنامه در استان ارسال شود.
- ۳.۷. نظارت بر مربیان و برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس (نظارت بر شرایط و امکانات کلاس، شرایط مربی و نحوه تدریس و سایر موارد ذکر شده در چک لیست‌های نظارتی)

۳.۸. نظارت بر روند اجرای برنامه

۳.۹. انجام ارزشیابی مطابق با دستورالعمل ارزشیابی برنامه

۳.۱۰. انتخاب نفرات برتر مسابقات دانش آموزی در سطح شهرستان با همکاری آموزش و پرورش و ارسال آثار برتر به استان

۳.۱۱. هماهنگی و نظارت بر ورود اطلاعات صحیح برنامه

۳.۱۲. جمع بندی و تکمیل جداول و فرم های برنامه مطابق با فرمت ارسالی

۳.۱۳. تهیه آمار و اطلاعات و گزارش نهایی بطور دقیق و ارسال بموقع به استان

۴. وظایف مربی

۴.۱. شرکت در دوره های آموزشی و بازآموزی برگزار شده توسط شهرستان

۴.۲. احاطه کامل بر دستورالعمل آموزش مربی و موضوع تدریس و اجرای آن

۴.۳. آماده سازی کلاس آموزش

۴.۴. تهیه ابزار و اقلام لازم برای اجرای آموزش در کلاس

۴.۵. اجرای پیش آزمون و پس آزمون در شرکت کنندگان کلاس آموزشی مطابق دستورالعمل ارزشیابی

۴.۶. نظارت بر تکمیل کامل پرسشنامه ها توسط شرکت کنندگان در کلاس های آموزشی

۴.۷. تحویل برنامه زمانی کلاس ها، آمار دقیق افراد شرکت کننده در کلاس ها و پرسشنامه های تکمیل شده به کارشناس شهرستان

ج) آموزش

۱. مربیان

- مربیان آموزش دهنده باید دارای مدرک دکترای تخصصی، دکترای حرفه ای، کارشناس ارشد و کارشناسی در رشته های پزشکی، مامایی، پرستاری، بهداشت، آموزش بهداشت و مشاوره ژنتیک باشند.
- انتخاب مربیان واجد شرایط و برگزاری دوره های آموزش مربیان توسط کارشناس شهرستان و با نظارت کامل کارشناس استان انجام می شود.

- * لازم است شرایط کار و انتظارات از مربی (اعم از مراحل آموزش مربی، حق الزحمه ...) قبل از شرکت در دوره آموزشی برای مربیان روشن شود تا در صورت وجود هرگونه محدودیت یا مشکلی از طرف مربی، از شرکت در دوره آموزش مربی، کنار گذاشته شود.
- با توجه به مفاد تفاهمنامه کشوری با آموزش و پرورش، امکان استفاده از دبیران دبیرستان ها در صورت دارا بودن شرایط مدرک تحصیلی (و نه پست سازمانی) و شرکت در دوره های آموزشی و قبولی در آزمون پایان دوره، بلامانع است.

- لازم است اسامی دبیران حائز شرایط مربیگری، از طریق نامه اداری از طرف آموزش و پرورش استان به سازمان بهزیستی اعلام شود. با توجه به لزوم پایبندی مربیان شرکت کننده در برنامه آموزشی مربیان به همکاری در اجرای آموزش در مدارس، بدیهی است مسئولیت همکاری دبیران آموزش دیده و قبول شده در آزمون، در فرایند

آموزش دانش آموزان، بر عهده آموزش و پرورش می باشد.

- حداقل مدت زمان دوره آموزش برای مربیان جدید ۲ روز (۱۶ ساعت) و برای بازآموزی مربیان قدیمی ۸ ساعت می باشد.
- لازم است پس از اتمام دوره، آزمون پایان دوره برگزار گردد و در صورت قبولی در آزمون مربوطه، گواهی (مجوز) صلاحیت تدریس برای وی صادر شود.
- * ارائه گواهی شرکت در دوره به مربیان، مشروط به همکاری مربی در اجرای برنامه است.
- تنها مربیانی مجاز به تدریس می باشند که در دوره آموزشی و یا بازآموزی شرکت کرده و حدنصاب نمره قبولی را کسب کرده باشند.
- * حداقل نمره قبولی ۸۰٪ نمره کل آزمون می باشد (حداقل ۱۶ از ۲۰ یا ۸۰ از ۱۰۰)
- آموزش راهنمای آموزش مربیان، اصول آموزش (مخاطب شناسی و اصول ارتباط با مخاطب، شیوه های مشارکتی آموزش)، روش انجام پیش آزمون-پس آزمون در دوره آموزشی مربیان الزامی است.
- حداکثر تعداد افراد شرکت کننده در هر دوره آموزش مربیان، ۳۰ نفر می باشد.
- آموزش دهندگان دوره آموزش مربیان لازم است افراد صاحب نظر و مسلط در حوزه پیشگیری از معلولیتها، آموزش بهداشت و روش تدریس و دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و دکترا باشند.

۲. گروه های مخاطب

- مخاطبان (فراگیران) برنامه عبارتند از:
- مخاطبان اولیه: دانش آموزان پایه دهم و یازدهم دوره دوم متوسطه
- مخاطبان ثانویه: والدین دانش آموزان پایه دهم و یازدهم دوره دوم متوسطه. به منظور تسهیل امر آموزش و همراهی بیشتر خانواده ها در این برنامه آموزشی، لازم است والدین دانش آموزان پایه دهم و یازدهم در مورد برنامه در حال اجرا توجیه شوند و کلیاتی از مطالب آموزشی به والدین آموزش داده شود. برگزاری این جلسات می تواند با همکاری با انجمن اولیاء و مربیان انجام پذیرد.
- * با توجه به لزوم همسانی مخاطبان، لازم است کلاس های آموزشی دانش آموزان و والدین بصورت جداگانه برگزار شود.
- ** آمار والدین تحت پوشش آموزش در جدول جمع آوری اطلاعات وارد می شود اما در آمار تخت پوشش برنامه لحاظ نمی شود.

۳. عناوین و مدت آموزش

- **عناوین آموزشی** در دانش آموزان دختر و پسر یکسان و عبارتند از:
- دانش آموزان پایه دهم: سلامت و پیشگیری از بیماری و معلولیت، سلامت دستگاه عضلانی- اسکلتی در نوجوانان، سلامت بینایی و شنوایی در نوجوانان
- دانش آموزان پایه یازدهم: ژنتیک و مشاوره ژنتیک، پیشگیری از حوادث
- نظر به اینکه تمامی عناوین کتاب های موجود، از الویت های آموزشی دانش آموزان نیست، لازم است آموزش ها بر اساس عناوین آموزشی مشخص شده در راهنمای آموزشی مربیان مدارس (ضمیمه دستورالعمل) انجام شود و در موارد لازم از مطالب کتاب های موجود استفاده شود.

- مدت زمان آموزش در دانش آموزان مقطع دهم ۴ کلاس ۱:۳۰-۱:۲۰ دقیقه ای و برای دانش آموزان مقطع یازدهم ۳ کلاس ۱:۳۰-۱:۲۰ دقیقه ای است.

۴. تعداد مخاطبان در کلاس آموزش

- حداکثر تعداد شرکت کنندگان در کلاس آموزشی ۳۰ نفر می باشد.
- در صورتیکه کلاس های مدارس بیش از ۳۰ نفر جمعیت دارند، آموزش تا سقف ۴۰ نفر در کلاس بلامانع است. اما در کلاس هایی که که جمعیت آنها کمتر از ۳۰ نفر است، ادغام کلاس ها به منظور رساندن تعداد آنها به سقف ۴۰ نفر غیرمجاز است.

۵. کتاب ها و مواد آموزشی

- با توجه به اینکه محتوای آموزشی دانش آموزان شامل برخی عناوین موجود در کتاب هاست و با توجه به هزینه زیاد چاپ کتاب های آموزشی برای کل گروه مخاطب، در هر مدرسه ۵ مجموعه (با توجه به حجم دانش آموزان) از کتاب های آموزشی با عناوین مرتبط در اختیار کتابخانه مدرسه قرار داده شود.
- تهیه بروشورهایی از خلاصه مطالب آموزشی برای دانش آموزان و یا والدین آنها بلامانع است.

۶. مکان آموزش

- محل کلاس آموزشی لازم است متناسب با تعداد افراد شرکت کننده باشد و از نظر امکانات محیطی (نور، حرارت، تهویه، سرو صدا، محل نشستن) و آموزشی (حداقل تخته سیاه یا سفید، کتاب ها و عکس های آموزشی) مناسب و استاندارد باشد.
- در صورت وجود کامپیوتر و دستگاه ویدئو پروژکتور در مدرسه، هماهنگی های لازم جهت استفاده از آنها در ارائه آموزش ها انجام شود.

د) نظارت و ارزشیابی اجرای طرح

۱. نظارت

نظارت برنامه در سطوح مختلف کارشناس مسئول استان، شهرستان و دوره های آموزشی انجام می شود. نظارت اصلی بر روند اجرای برنامه در استان بر عهده معاونت پیشگیری استان می باشد. گزارش نظارت در هر سطح باید با استفاده از فرم های از قبل تهیه شده (متناسب با سطح نظارت) به اطلاع سطح بالاتر برسد. نظارت در سطح استان می تواند با استفاده از ناظرین مستقل آموزش دیده که از نظر علمی و اجرایی تسلط کافی بر برنامه و دستورالعمل های برنامه داشته باشند و زیر نظر مستقیم کارشناس مسئول برنامه در شهرستان و استان انجام گیرد.

۱.۱. نظارت کارشناس مسئول برنامه در استان

- نظارت بر زمانبندی اجرایی در شهرستان ها
- نظارت بر روند اجرای برنامه در شهرستان ها
- نظارت بر فرآیند انتخاب و عملکرد موسسات غیردولتی مجری طرح در شهرستان ها

- نظارت بر دوره های آموزش مربی در شهرستان ها
 - نظارت بر تهیه و توزیع مناسب و به موقع بسته های آموزشی
 - نظارت بر برگزاری کلاس های آموزشی در دبیرستان ها (نظارت بر شرایط و امکانات کلاس، عناوین آموزشی، شرایط مربی و نحوه تدریس و سایر موارد ذکر شده در چک لیست های نظارتی)
 - نظارت بر انجام ارزشیابی مطابق با دستورالعمل ارزشیابی برنامه
 - نظارت بر آمار و اطلاعات ارسالی از شهرستان ها
 - نظارت بر ورود اطلاعات صحیح برنامه
- * لازم است هر شهرستان حداقل یک بار در سال توسط کارشناس مسئول برنامه در استان مورد بازدید قرار گیرد.

۱.۲. نظارت کارشناس برنامه در شهرستان

- نظارت بر روند اجرای برنامه در شهرستان
 - نظارت بر برگزاری کلاس های آموزشی در دبیرستان ها (نظارت بر شرایط و امکانات کلاس، شرایط مربی و نحوه تدریس و سایر موارد ذکر شده در چک لیست های نظارتی)
 - نظارت بر اجرای ارزشیابی (پیش آزمون-پس آزمون) در کلاس های آموزشی
 - نظارت بر آمار اعلام شده توسط مربی
 - نظارت بر ورود اطلاعات صحیح برنامه
 - نظارت بر عملکرد موسسات غیردولتی مجری طرح (در صورت استفاده از خدمات موسسات غیر دولتی)
- * لازم است دوره آموزشی هر مربی حداقل یک بار توسط کارشناس مسئول برنامه در شهرستان مورد بازدید قرار گیرد.

۲. ارزشیابی

- ارزشیابی نهایی برنامه از طریق انجام پیش آزمون و پس آزمون و مقایسه تغییرات ایجاد شده در نتایج آنها صورت می گیرد. سئوالات پیش آزمون و پس آزمون در پیوست موجود می باشد.
- تعداد و روش انتخاب افراد ارزشیابی شونده بر اساس دستورالعمل ارزشیابی پیوست انجام می گیرد.
- اجرای ارزشیابی در کلاس های آموزشی بر عهده مربی آموزش دهنده می باشد. بدین منظور لازم است مربی قبل از شروع آموزش و پس از اتمام دوره آموزشی پرسشنامه های پیش آزمون و پس آزمون را در بین گروه مخاطب توزیع نماید و پس از اطمینان از تکمیل، پرسشنامه ها را به کارشناس برنامه تحویل دهد.
- لازم است ورود اطلاعات در کلیه شهرستان ها در فایل ارسال شده از طرف ستاد انجام شود و از تایپ مجدد فرم اکسل جدید و هرگونه تغییر در فایل جداً خودداری شود.
- در صورت برون سپاری فرایند ورود اطلاعات به موسسات غیردولتی، مسئولیت بررسی فایل نهایی ورود اطلاعات در شهرستان بر عهده کارشناس شهرستان و در استان، بر عهده کارشناس استان است.

ه) نحوه هزینه کرد

بودجه طرح در بندهای ذیل هزینه می گردد :

۱. برگزاری دوره آموزشی برای مربیان (شامل حق الزحمه مدرس، تهیه مواد کمک آموزشی، هزینه سایر خدمات)

۲. برگزاری دوره های آموزشی برای مخاطبان برنامه (حق الزحمه مربی، تهیه مواد کمک آموزشی، ایاب و ذهاب مربی به مناطق دور از مرکز و هزینه سایر خدمات)

جدول مبلغ حق الزحمه مربیان برای تدریس به ازای هر جلسه :

مدرک تحصیلی مربی	حق الزحمه (ریال)
دکتر	۳۵۰.۰۰۰ - ۳۰۰.۰۰۰
کارشناس ارشد	۳۰۰.۰۰۰ - ۲۵۰.۰۰۰
کارشناس	۲۵۰.۰۰۰ - ۲۰۰.۰۰۰

و) گزارش دهی

- ۱- گزارش عملکرد کمی در قالب جداول پیوست بصورت سالیانه بطور دقیق و به موقع تکمیل و با فرمت اکسل (Excel) از شهرستان ها به استان و سپس به ستاد ارسال شود.
- ۲- لازم است علاوه بر گزارش کمی، گزارشی از عملکرد کیفی (گزارش نظارت برنامه، برگزاری مسابقات دانش آموزی در سطح شهرستان و استان...) از سطح شهرستان های استان جمع آوری و پس از جمع بندی به ستاد کشور ارسال شود.

ز) استفاده از خدمات موسسات غیردولتی در اجرای برنامه

- با توجه به سیاستهای کشور درخصوص افزایش مشارکت بخش غیردولتی و کاهش تصدی گری دولت در انجام امور محوله و سیاست های توسعه ای سازمان، برخی از وظایف پیش بینی شده با رعایت اصل سوم، بیست و نه و سیام قانون اساسی در قالب تفاهم نامه یا قرارداد قابل واگذاری به بخش غیردولتی معتبر و مرتبط با خدمات آموزشی پیشگیرانه است. توجه به نکات زیر در واگذاری خدمات ضروری است:
۱. واگذاری ارایه خدمات در تمامی مراحل اجرای برنامه اعم از چاپ و تکثیر، تهیه ابزار، توزیع، ورود اطلاعات ارزشیابی به بخش غیردولتی واجد شرایط مجاز است.
 ۲. به منظور انتخاب و عقد قرارداد همکاری با موسسه غیردولتی مجری برنامه در شهرستان ها لازم است پس از بررسی های اولیه و انتخاب موسسه غیردولتی با نظر رئیس شهرستان، اساسنامه، قرارداد همکاری و سایر مستندات به تایید معاونت پیشگیری استان برسد.
 ۳. لازم است کلیه فعالیت های واگذاری شده، تحت نظارت کامل کارشناس مسئول برنامه در شهرستان و استان صورت گیرد و مسئولیت هر مشکلی در روند اجرای برنامه توسط موسسه غیردولتی بر عهده پیشگیری شهرستان و در مرحله بعد، پیشگیری استان خواهد بود.
 ۴. لازم است در اساسنامه مربوط به موسسات غیردولتی، به موضوع پیشگیری یا ارتقاء سلامت اشاره شده باشد.
 ۵. متقاضیانی که در زمینه پیشگیری از معلولیت ها فعالیت می کنند در الویت قرار دارند.
 ۶. متقاضیانی که سابقه کار بیشتری در زمینه پیشگیری دارند، در اولویت هستند.

۷. متقاضیان حقیقی یا حقوقی باید متعهد شوند برنامه را در مناطق محروم، مناطق روستایی و صعبالعبور همزمان با مناطق شهری، مطابق یا دستورالعمل اجرا نمایند.
۸. متقاضیان لازم است به فراخور وظایف محول شده، در کلاس های آموزشی- توجیهی دستورالعمل و اجرای برنامه شرکت نمایند.
۹. کلیه فعالیت های واگذار شده باید مطابق نکات دستورالعمل های برنامه، انجام شود.
۱۰. متقاضیان حقیقی و حقوقی باید جدول زمانبندی اجرای وظیفه محوله و گزارش های روند اجرا را بطور مرتب برای کارشناس بهزیستی شهرستان/استان ارسال نمایند.

جدول جمع بندی عملکرد کمی استان در بستر آموزش و پرورش
برنامه آگاهسازی پیشگیری از معلولیت ها

نام استان:														سال اجرا:			
تعداد	**تعداد کل دانش آموزان استان (آمار آموزش و پرورش استان)				دانش آموزان آموزش دیده						**تعداد دوره های برگزار شده		والدین آموزش دیده		مربیان آموزش دهنده		
	پایه دهم		پایه یازدهم		جنسیت				محل مدرسه		شهر	روستا	عشایر	دهم	یازدهم	زن	مرد
					دهم		یازدهم										
	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	شهر	روستا	عشایر							
											دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	زن

* تعداد کل دانش آموزان استان در دو پایه دهم و یازدهم باید از آموزش و پرورش استان دریافت شود.

** در پایه دهم هر ۴ جلسه کلاس آموزشی و در پایه یازدهم هر ۳ جلسه کلاس آموزشی، یک دوره محسوب می شود.

جدول جمع بندی عملکرد کیفی استان در بستر آموزش و پرورش

برنامه آگاهسازی پیشگیری از معلولیت ها

موارد	توضیحات
چاپی (کتاب جدید، پمفلت، بروشور، پوستر، ...)	
تهیه فیلم یا انیمیشن مربوط به برنامه	
گزارش نهایی نظارت در استان (شیوه نظارت، تعداد و اسامی مراکز نظارت شده، نتایج نظارت، تغییرات صورت گرفته به دنبال نظارت ها)	
گزارش نهایی مسابقات دانش آموزی در استان	
سایر نوآوری ها	

* لازم است مستندات هر کدام از اقلام ذکر شده در جدول، از طریق اتوماسیون اداری و یا در لوح فشرده به ستاد ارسال شود.

** در مورد اقلام چاپی مانند بروشور، پمفلت و پوستر، ارسال تصویر این اقلام کافی است.

*** گزارش های نهایی ارسالی، بصورت مختصر و مفید و هر کدام حداکثر در ۱۰ صفحه A۴، تهیه و ارسال شود.